

Praca obcokrajowców w Polsce

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Ostatni raz trzy lata temu¹ badaliśmy stosunek Polaków do podejmowania w Polsce pracy przez cudzoziemców, ze szczególnym uwzględnieniem obcokrajowców ze Wschodu. Po takiej przerwie chcieliśmy się dowiedzieć, jaka jest obecnie² skala znajomości i stykania się z obcokrajowcami pracującymi w Polsce. Pytaliśmy także o opinie na temat zatrudniania obywateli innych krajów i zapotrzebowania na ich pracę.

ZNAJOMOŚĆ CUDZOZIEMCÓW MIESZKAJĄCYCH W POLSCE

W listopadowym badaniu prosiliśmy ankietowanych, by ocenili, skąd najczęściej pochodzą osiedlający się w Polsce migranci. Respondenci mogli wybrać maksymalnie trzy państwa lub regiony. Niemal wszyscy badani wskazywali na Ukrainę (93%). Pozostałe miejsca pochodzenia imigrantów wybierane były zdecydowanie rzadziej. Nieco poniżej jednej czwartej ankietowanych twierdzi, że wśród trzech najliczniejszych grup obcokrajowców w Polsce znajdują się Białorusini (23%), a około jednej piątej (21%) wskazuje Wietnamczyków. Na czwartym miejscu uplasowali się Chińczycy (12%), a na kolejnych (z bardzo niewielkimi różnicami) – obywatele państw Unii Europejskiej, pozostałych państw byłego Związku Radzieckiego oraz innych krajów azjatyckich.

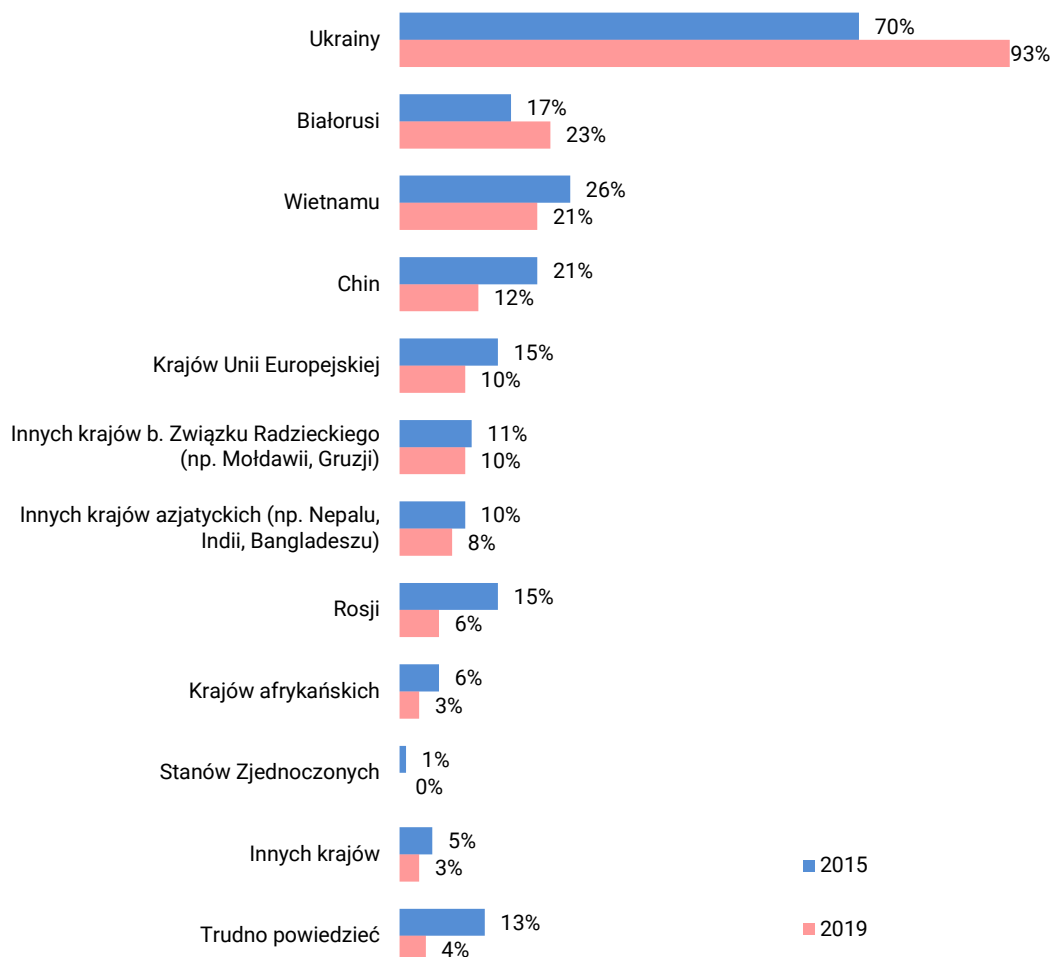
Intuicje badanych okazują się w dużej mierze zgodne z rzeczywistością. Według danych Urzędu do spraw Cudzoziemców pobyt na terytorium Polski najczęściej rejestrują Ukraińcy, a w dalszej kolejności Białorusini, Niemcy, Rosjanie oraz Wietnamczycy³.

¹ Zob. komunikat CBOS „Praca obcokrajowców w Polsce”, grudzień 2016 (oprac. M. Feliksiak).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (354) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 7–17 listopada 2019 roku na liczącej 944 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

³ Dane za portalem migracje.gov.pl, <https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/swiat/typ/dokumenty/widok/tabele/rok/2020/> (dostęp: 7 stycznia 2020).

RYS. 1. W Polsce mieszka coraz więcej obcokrajowców, osób nieposiadających obywatelstwa polskiego. Czasem przyjeżdżają oni, żeby pracować, inni zakładają przedsiębiorstwa. Polki i Polacy wchodzą w związki małżeńskie z obcokrajowcami. Obywateli jakich krajów, Pana(i) zdaniem, przebywa w Polsce obecnie najwięcej?*

* Wyniki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać maksymalnie trzy odpowiedzi

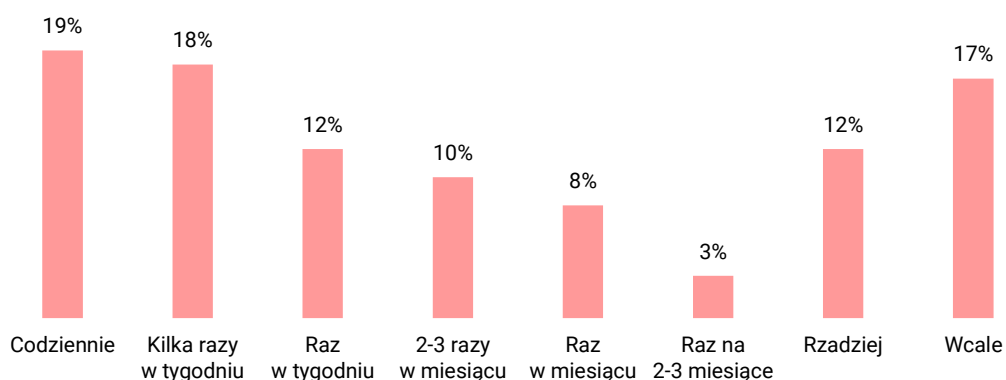
W porównaniu z wynikami z roku 2015 wzrosła częstotliwość wskazywania Ukrainy (która już wtedy zdecydowanie dominowała wśród odpowiedzi). W tegorocznym badaniu respondenci nieco częściej niż wcześniej wskazywali także Białoruś. Rzadziej niż przed trzema laty twierdzili za to, że jednymi z głównych miejsc pochodzenia migrantów do naszego kraju są Wietnam, Chiny, kraje Unii Europejskiej oraz Rosja.

Pytanie o główne kierunki imigracji do Polski zadaliśmy po raz pierwszy w roku 1999. Ze względu na inne brzmienie pytania wyniki nie mogą być bezpośrednio porównywane. Warto jednak wspomnieć, że pod koniec lat dziewięćdziesiątych za najliczniejszą grupę obcokrajowców w Polsce uznawano Rosjan, a w pierwszej trójce znaleźli się także – obok Ukraińców – Rumuni⁴.

Zupełnie nowe pytanie – zadane po raz pierwszy – dotyczy częstotliwości, z jaką badani stykają się z obcokrajowcami, korzystając z różnych usług czy robiąc zakupy. Okazuje się, że prawie co piąta osoba (19%) znajduje się w takiej sytuacji codziennie, a kolejne 18% – kilka razy w tygodniu. Co ósmy ankietowany (12%) zadeklarował, że mniej więcej raz w tygodniu spotyka się z obcokrajowcami pracującymi w Polsce. Oznacza to, że w sumie połowa Polaków (49%) jest obsługiwana przez obcokrajowców w sklepach lub punktach usługowych co najmniej raz w tygodniu. Druga połowa doświadcza tego rzadziej, z czego tylko 17% osób – wcale.

CBOS

RYS. 2. Jak często styka się Pan(i) z obcokrajowcami pracującymi w Polsce, np. robiąc zakupy, zamawiając usługi, korzystając z opieki zdrowotnej, korzystając z przewozu osób?

Częściej niż pozostali codziennie mają do czynienia z obcokrajowcami pracującymi w Polsce badani z ponadpółmilionowych miast (40%), robotnicy niewykwalifikowani (37%) i wykwalifikowani (36%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (33%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (33%). Najrzadziej styczność taką deklarują respondenci powyżej 65. roku życia (40% z nich nie ma wcale takich doświadczeń), emeryci (35%) i renciści (30%) oraz osoby oceniające warunki własnego gospodarstwa domowego jako złe (29%) – zob. tabelę aneksową 1.

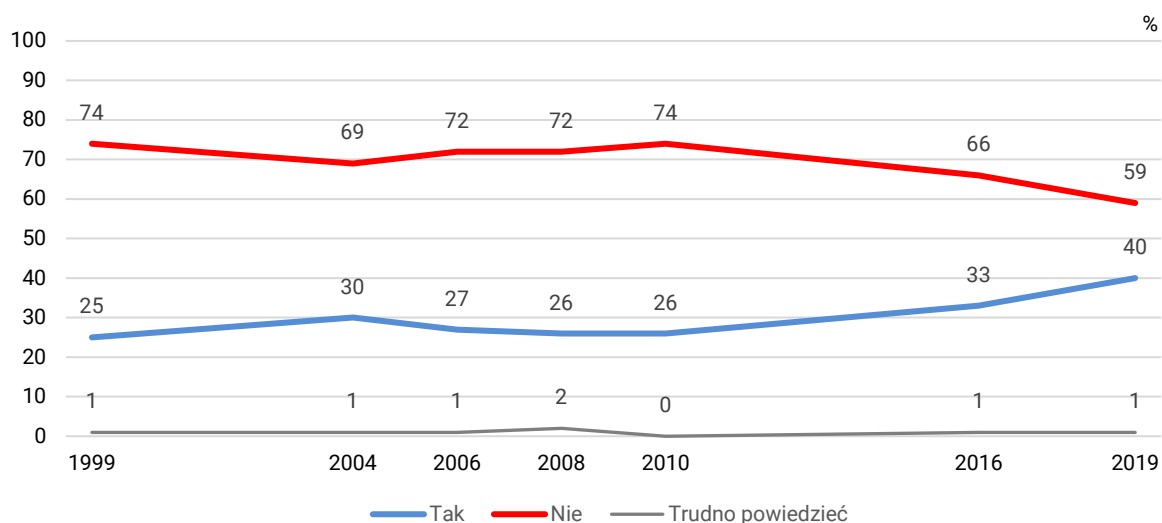
Zapytaliśmy też ankietowanych, czy osobiście znają jakiegoś obcokrajowca pracującego w Polsce. To zagadnienie monitorujemy od 1999 roku. Obecnie znajomość mieszkającego w Polsce obywatela innego kraju deklaruje dwie piąte badanych (40%). To znaczący wzrost w stosunku do poprzedniego

⁴ Zob. komunikat CBOS „Stosunek do obcokrajowców przebywających w Polsce”, październik 1999 (oprac. M. Wenzel).

badania sprzed trzech lat, kiedy co trzeci ankietowany znał cudzoziemca mieszkającego w Polsce (33%). Przemiany w tym zakresie nabrały większej dynamiki – w pierwszych latach po akcesji Polski do Unii Europejskiej zmiany były dużo mniejsze niż w latach 2010–2016, a największe są w ostatnim czasie.

CBOS

RYS. 3. Czy zna Pan(i) osobiście jakiegó cudzoziemca mieszkającego w Polsce?

Wśród badanych z ponadpółmilionowych miast odsetek znających osobiście jakiegó obcokrajowca sięga 63%. Jest też znacząco wyższy niż w pozostałych grupach wśród kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (68%), którzy być może znają cudzoziemców ze swojej pracy, oraz wśród respondentów pracujących na własny rachunek (59%), którzy być może zatrudniają obcokrajowców. Najrzadziej osobiście znają obywatela innego kraju mieszkającego w Polsce rolnicy (9%) i badani praktykujący kilka razy w tygodniu (18%) – zob. tabelę aneksową 2.

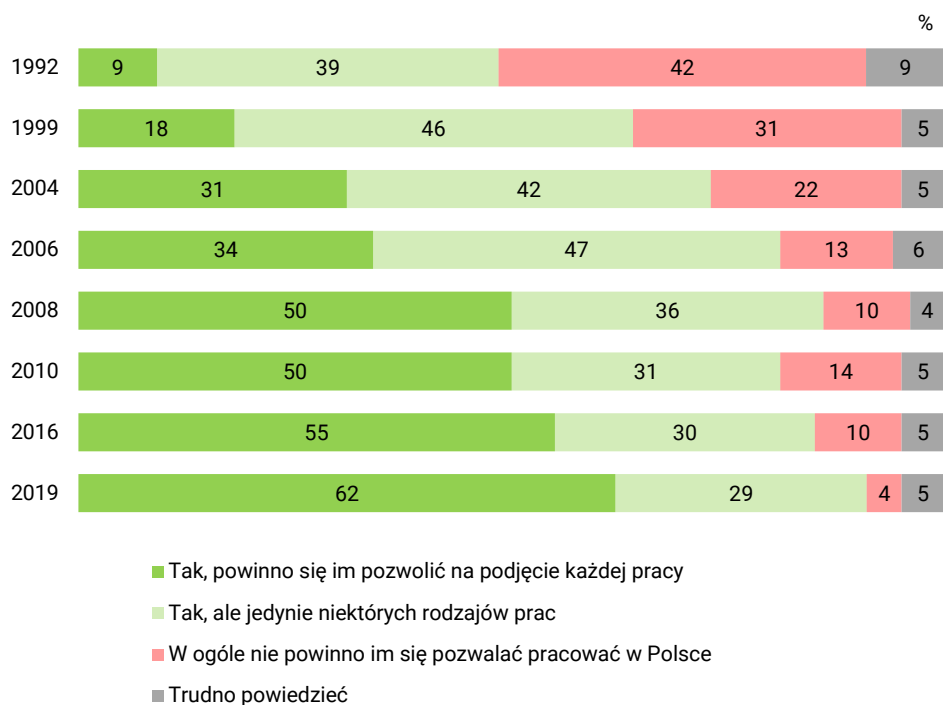
OPINIE NA TEMAT PODEJMOWANIA PRACY PRZEZ OBCOKRAJOWCÓW W POLSCE

Obecnie większość badanych (62%) jest za swobodnym podejmowaniem przez cudzoziemców pracy w Polsce. Mniej niż jedna trzecia (29%) uważa, że ich możliwości powinny być ograniczone – ich zdaniem najlepiej by było, gdyby dostępne były dla nich jedynie niektóre rodzaje prac. Jedynie 4% respondentów twierdzi, że w ogóle nie powinno im się pozwalać pracować w Polsce.

Od roku 1992, gdy po raz pierwszy zadaliśmy identyczne pytanie, akceptacja podejmowania pracy w Polsce przez obcokrajowców systematycznie rośnie. Choć w trakcie ostatniej dekady dynamika ta była mniejsza niż wcześniej, wciąż jest wyraźna.

CBOS

RYS. 4. Jak Pan(i) sądzi, czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?

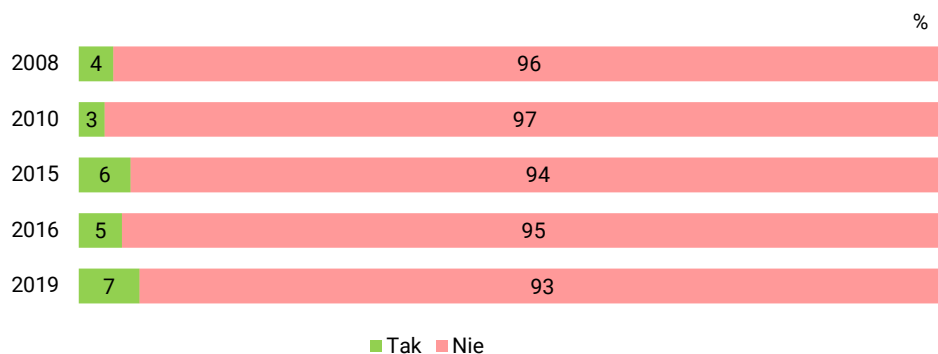

Opinię, że obcokrajowcy powinni móc swobodnie podejmować pracę w Polsce, najczęściej wyrażają mieszkańcy największych miast (75%), osoby uzyskujące miesięczne dochody przekraczające 3000 złotych *per capita* (75%), uczniowie i studenci (77%) oraz przedstawiciele średniego personelu i technicy (77%). Zróżnicowanie między grupami społeczno-demograficznymi jest jednak niewielkie, a aprobata dla nieskrępowanej pracy obcokrajowców przeważa we wszystkich wyróżnionych grupach (zob. tabelę aneksową 3).

Odsetek badanych deklarujących, że kiedykolwiek korzystali z płatnej pomocy obcokrajowców, pozostaje na dość podobnym poziomie, począwszy od roku 2008, gdy pytaliśmy o to po raz pierwszy. Obecnie 7% ankietowanych deklaruje, że ma takie doświadczenia.

CBOS

RYS. 5. Czy kiedykolwiek korzystał(a) Pan(i) z płatnej pomocy obcokrajowca (np. przy pracach domowych, remontowych, opiece nad dziećmi) lub zatrudniał(a) Pan(i) obcokrajowca, np. na budowie, przy pracach polowych itp.?

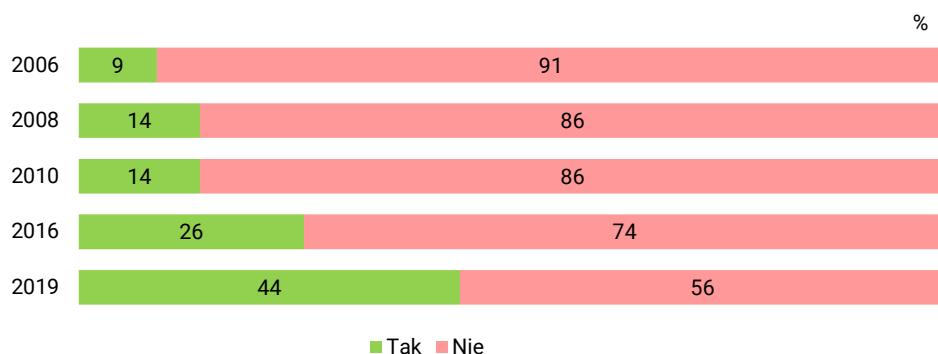
Zatrudnianie obcokrajowców jest zdecydowanie najczęstsze wśród mieszkańców miast powyżej 500 tysięcy mieszkańców (21%), a w dalszej kolejności – wśród absolwentów uczelni (15%) oraz kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem (14%).

Wyraźnie rośnie za to odsetek respondentów twierdzących, że znają kogoś zatrudniającego imigrantów. Obecnie jest to już niewiele mniej niż połowa (44%) ankietowanych, podczas gdy jeszcze trzy lata temu znajomość takich osób deklarowała mniej więcej jedna czwarta badanych (26%).

Można więc powiedzieć, że jest to już zjawisko o dość szerokim społecznym zasięgu, nawet jeśli tylko relatywnie niewielki odsetek badanych ma bezpośrednie doświadczenie zatrudniania pracownika z zagranicy.

CBOS

RYS. 6. Czy zna Pan(i) osobiście kogoś zatrudniającego obcokrajowca (np. jako pomoc domową, opiekunkę do dzieci, pielęgniarkę, pracownika na budowie lub przy pracach remontowych, polowych itp.)?

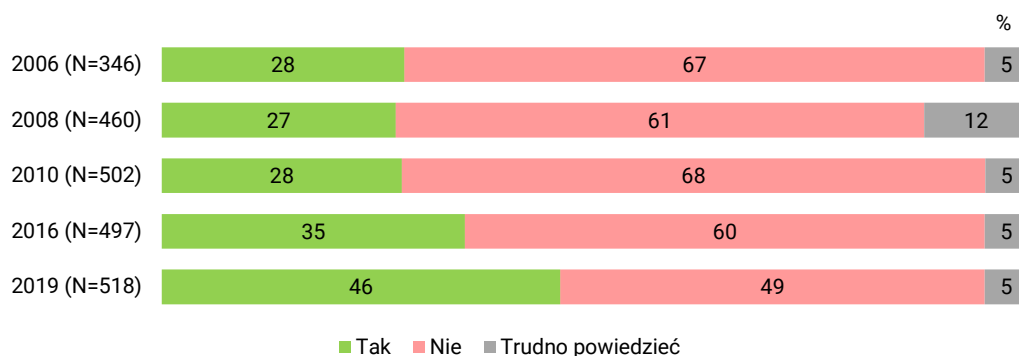

Znajomość z osobami zatrudniającymi obcokrajowców najczęściej deklarują badani posiadający wyższe wykształcenie (64%), respondenci mający miesięczny dochód wynoszący co najmniej 3000 złotych w przeliczeniu na członka rodziny (63%), mieszkańcy największych miast (62%), a wśród grup społeczno-zawodowych: kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (67%), średni personel i technicy (61%) oraz osoby pracujące na własny rachunek (60%).

Niemal połowa pracowników (46%) deklaruje, że w ich zakładach pracy zdarzyła się sytuacja, w której pracodawca nie mógł znaleźć pracownika gotowego przyjąć proponowaną stawkę.

CBOS

RYS. 7. Czy w Pana(i) zakładzie pracy zdarzyła się taka sytuacja, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, ale nie mógł znaleźć wykwalifikowanego pracownika lub pracowników gotowych pracować za proponowaną stawkę?

Można by się spodziewać, że doświadczenie takiej sytuacji sprzyja akceptacji zatrudniania pracowników z zagranicy. Badani twierdzący, że w ich zakładzie pracy zdarzyły się trudności ze znalezieniem pracowników, rzeczywiście nieco częściej uważają, że cudzoziemcy powinni móc bez skrupowania podejmować pracę w Polsce, jest to jednak różnica niewielka i nieistotna statystycznie.

KORZYŚCI Z PRACY OBCOKRAJOWCÓW W POLSCE

Mniej niż co piąty badany (19%) uważa, że praca obywateli krajów pozaunijnych jest dla niego osobiście niekorzystna. Częściej badani deklarują, że ta sytuacja ma dla nich pozytywny wydźwięk (44%). Odsetek ten znacząco wzrósł od czasu ostatniego badania – w 2016 roku wynosił 33%. Podobnie jak przed trzema laty ponad jedna trzecia respondentów nie ma w tej kwestii zdania (37%).

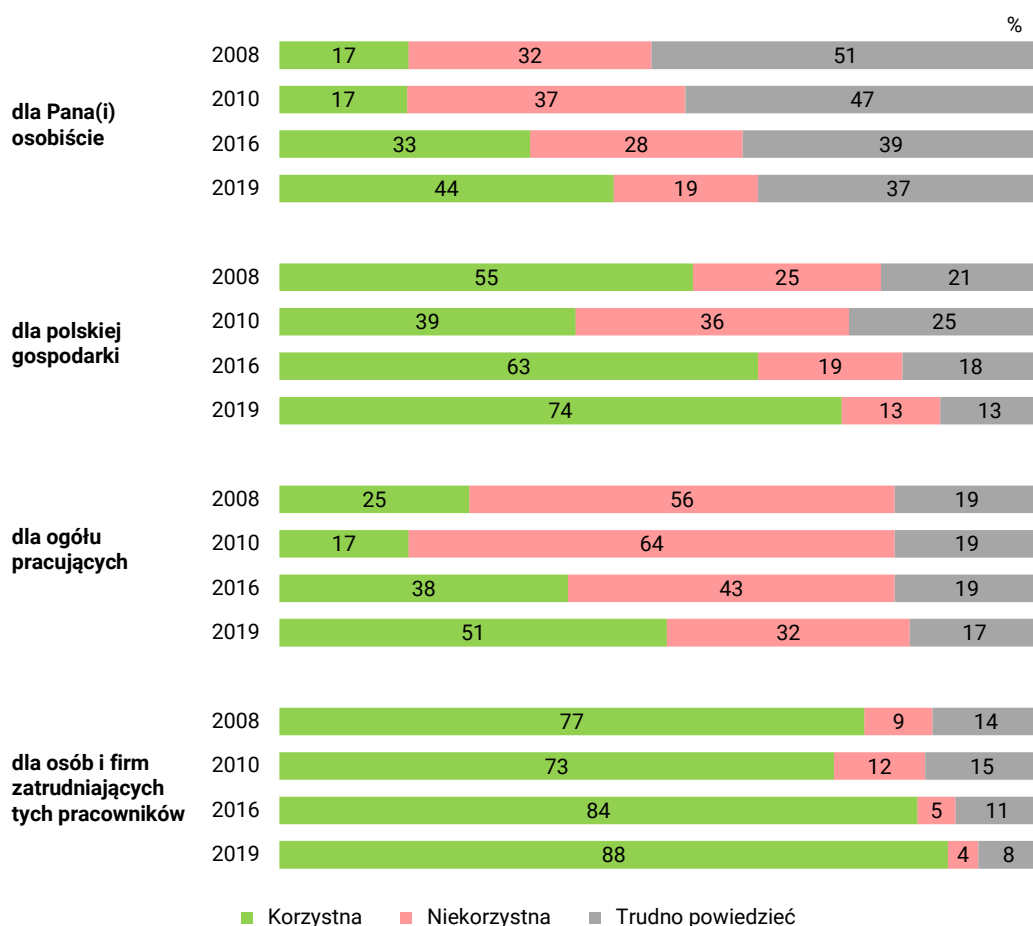
Połowa ankietowanych uważa, że zatrudnianie w Polsce obywateli krajów nienależących do Unii Europejskiej jest korzystne dla ogółu pracujących w naszym państwie (51%). Przeciwnego zdania jest co trzeci z nich (32%). To istotnie mniej niż w 2016 roku, kiedy 43% badanych było przekonanych, że praca obcokrajowców w Polsce szkodzi ogółowi zatrudnionych. Stosunek ten wyraźnie się poprawił w ciągu ostatnich dziewięciu lat.

Jeszcze bardziej pozytywny wpływ pracy obcokrajowców spoza Unii badani dostrzegają na polską gospodarkę. Obecnie trzy czwarte Polaków (74%) uważa, że sytuacja ta jest korzystna, a tylko 13% – że niekorzystna. Również w tym obszarze widoczny jest wzrost pozytywnych ocen w porównaniu z badaniem z 2016, a zwłaszcza z 2010 roku.

Najbardziej pozytywnie ankietowani oceniają pracę obywateli z krajów pozaunijnych w naszym państwie z perspektywy osób i firm zatrudniających tych pracowników. Obecnie 88% uważa, że jest to dla nich korzystne, a tylko 4% wyraża przeciwne zdanie. Jednocześnie jest to kwestia, której dotyczy najmniejsza zmiana na przestrzeni lat. Inaczej mówiąc: Polacy od lat dostrzegali, że praca obcokrajowców jest korzystna dla osób i firm ich zatrudniających, natomiast w ostatnim czasie docenili też jej pozytywny wpływ na gospodarkę, ogół pracujących i siebie samych.

CBOS

RYS. 8. W Polsce podejmują pracę obywatele m.in. takich krajów nienależących do Unii Europejskiej, jak Ukraina, Białoruś, Mołdawia, a także Nepal, Indie. Czy, Pana zdaniem, praca obywateli tych krajów w Polsce jest korzystna czy też niekorzystna:

W latach 2008 i 2010 w pytaniu wymienieni byli wyłącznie obywatele Ukrainy, Białorusi i Rosji, w 2015 roku zaś – obywatele Ukrainy, Białorusi, Rosji, Mołdawii, Gruzji, Armenii

Szczególnie korzystnie pracę obcokrajowców spoza UE postrzegają osoby z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści, średni personel, technicy, uczniowie i studenci a także badani o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym i o poglądach lewicowych. Dodatkowo częściej niż pozostali korzyści z pracy obcokrajowców dla polskiej gospodarki dostrzegają rolnicy i badani o poglądach prawicowych. Z kolei korzyści dla osób i firm zatrudniających cudzoziemców w Polsce częściej zauważają pracownicy usług i robotnicy niewykwalifikowani, a rzadziej – pracownicy średniego szczebla, technicy i renciści.

Respondenci dostrzegają w ostatnim czasie napływ obcokrajowców do Polski, a ich przekonania dotyczące kraju ich pochodzenia są w dużej mierze zgodne z danymi urzędowymi. Połowa Polaków styka się z cudzoziemcami pracującymi w Polsce podczas robienia zakupów czy korzystania z usług co najmniej raz w tygodniu. Znacząco wzrosła liczba badanych, którzy znają osobiście kogoś zatrudniającego obcokrajowca, jak również odsetek ankietowanych, którzy mają w gronie swoich znajomych obywatela innego kraju mieszkającego na stałe w Polsce. Taka znajomość jest charakterystyczna dla mieszkańców aglomeracji miejskich, kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat Polacy stali się dużo bardziej przychylni wobec pracy obcokrajowców spoza UE w naszym kraju. Przybyło nie tylko dostrzegających korzyści płynące z zatrudniania cudzoziemców spoza Unii dla polskiej gospodarki i ogółu pracujących, ale także pozytywnie oceniających wpływ ich pracy na własną sytuację ankietowanych. Przekonanie, że obcokrajowcom powinno się pozwolić na wykonywanie każdej pracy w Polsce, przeważa nad innymi opiniami.

Opracowali

Marta Bożewicz

Antoni Głowacki